

Høring

Forslag til endring av forskrift om kontrollområde for å forebygge, begrense og bekjempe pankreassykdom (PD) hos akvakulturdyr i Flatanger, Fosnes, Namsos, Nærøy, Vikna, Leka, Bindal, Brønnøy og Sømna kommuner, Trøndelag og Nordland fylker.

Hovedinnhold i forskriftsutkastet

- Endringsforskriften oppretter en bekjempelsessone innenfor eksisterende kontrollområde for pankreassykdom (PD) rundt lokalitet 26315 Nordgjæslingan i Vikna kommune.
- Formålet med endringsforskriften er å forebygge, begrense og bekjempe pankreassykdom (PD), og hindre at PD etablerer seg i området, ved hjelp av smittebegrensende tiltak og samordnet brakklegging.
- Kontrollområdet består av en bekjempelsessone og overvåkingssone.
- Endringsforskriften legger restriksjoner på aktivitet i bekjempelsessonen for å forhindre smitte ut fra området.

Tiltak som gjelder i hele kontrollområdet:

- Månedlig helsekontroll med prøveuttak for PD. Prøvetakingen skal videreføres etter at PD er påvist og frem til to uker før lokaliteten er tømt for fisk.
- Alle positive SAV-prøver skal testes for subtype 2 og 3 ved førstegangs påvisning.
- Krav til laboratorier om håndtering av prøver skal skje i samsvar med kravene i nasjonal PD-forskrift.

Tiltak i bekjempelsessonen:

- Innenfor bekjempelsessonen skal det tas prøver for PD fra minimum 20 fisk hver måned.
- Flytting og utsett av laksefisk skal skje etter tillatelse fra Mattilsynet.
- Brakklegging skal skje samordnet i hele bekjempelsessonen.
- Ekstra tiltak med vask og desinfeksjon av anlegg før brakklegging.
- Krav til karantene for brønnbåter og servicefartøyer dersom de skal benyttes utenfor bekjempelsessonen.

Tiltak i overvåkingssonen:

- Innenfor overvåkingssonen skal det tas prøver for PD fra minimum 20 fisk hver måned.
- Transportører og andre virksomheter kan bli pålagt tiltak for å hindre spredning av smitte.

Bakgrunnen for forslaget

Forskrift om kontrollområde for PD i Flatanger, Fosnes, Namsos, Nærøy, Vikna, Leka, Bindal, Brønnøy og Sømna kommuner, Trøndelag og Nordland ble opprettet 15. desember 2017 og inneholdt tre bekjempelsessoner.

Sone 1, Bekjempelsessone Risværgalten i Nærøy, Vikna og Leka kommuner ble opphevet og omgjort til en del av overvåkingssonen 20. april 2018 etter at kravene til vask, desinfeksjon og brakklegging i forskriftens § 5 andre og tredje ledd var gjennomført.

Sone 2, Bekjempelsessone Øksningen i Bindal, Sømna og Brønnøy kommuner, ble opphevet og innlemmet i overvåkingssonen 12. juli 2018, etter at kravene til vask, desinfeksjon og brakklegging i forskriftens § 5 andre og tredje ledd var gjennomført. Brakkleggingsområdet Flatanger Nord i Sone 3 ble samme dato tatt inn i overvåkingssonen.

Sone 3, Bekjempelsessone Flatanger og Vikna, ble opphevet og tatt inn i overvåkingssonen 19. februar 2019, etter at kravene til vask, desinfeksjon og brakklegging i forskriftens § 5 andre og tredje ledd var gjennomført.

Mattilsynet mottok 3. september 2019 varsel om mistanke om PD på lokalitet Nordgjæslingen. Mattilsynet ble varslet av Emilsen Fisk AS som driver lokaliteten. Mistanken bygget på gjennomført helsekontroll og prøvesvar fra laboratorium. Lokaliteten ble båndlagt 4. september 2019.

Mattilsynet foretok en inspeksjon av lokalitet Nordgjæslingen onsdag 4. september 2019, og tok ut prøver av fisk fra lokaliteten. Mattilsynet sendte 5. september 2019 varsel om vedtak om tømning av fisk fra lokalitet Nordgjæslingen, med frist for gjennomføring 19. september 2019.

Den 9. september 2019 mottok Mattilsynet melding fra Veterinærinstituttet om at PD (SAV 2) var påvist på fisk ved lokalitet Nordgjæslingen, på grunnlag av kliniske symptomer, obduksjonsfunn og nye analyseresultater.

Mattilsynet region Midt fattet vedtak om tømning av fisk fra lokalitet Nordgjæslingen 18. september 2019. I vedtaket endret region Midt fristen for gjennomføringen av vedtaket til innen 15. august 2020.

Mattilsynet ser alvorlig på sykdomspåvisning nord for fastsatt nasjonal PD-sone. Det er et langsiktig mål å unngå at PD blir en endemisk sykdom i nordlige deler av Trøndelag og Bindalsområdet, og at smitte spres videre nordover.

Generelt om pankreassykdom (PD)

Fiskesykdommen pankreassykdom (PD) er en av de mest alvorlige sykdommene på laks i norsk oppdrett. PD kan ikke behandles med medikamenter. Det er godkjent vaksiner mot sykdommen, men med begrenset virkning. Sykdommen er oppført i del 3 over sykdommer som er listeførte i gjeldende sykdomsforskrift for akvatiske dyr¹.

Bekjempelsen av listeførte sykdommer på akvatiske dyr baserer seg på kravene i sykdomsforskriften.

¹ Forskrift 17. juni 2008 nr. 819 om omsetning av akvakulturdyr og produkter av akvakulturdyr, forebygging og bekjempelse av smittsomme sykdommer hos akvatiske dyr.

Forskrift om tiltak for å forebygge, begrense og bekjempe pankreassykdom (PD) hos akvakulturdyr² regulerer de tiltak som settes inn mot sykdommen. I følge forskriften ligger nordlige deler av Trøndelag og Nordland i nasjonal overvåkingssone for PD.

PD forårsakes av et virus som betegnes som Salmonid alfavirus (SAV) eller PD-virus. Det finnes i alt seks kjente subtyper av viruset hvorav to (SAV2 og SAV3) er kjent i Norge.

Pr. oktober 2019 er status for forekomst av PD følgende:

- Områdene sør/øst for Jærens rev og nord for Sømna er å betrakte som fri for begge subtyper av PD-viruset.
- PD av subtype SAV2 ble i løpet av 2017/18 påvist i flere anlegg i området fra Skjemta i Trøndelag til og med Sømna i Nordland. I dette området er det opprettet et kontrollområde for å bekjempe og om mulig utrydde sykdommen (Kontrollområdeforskrift for pankreassykdom (PD), Flatanger, Fosnes, Namsos, Nærøy, Vikna, Leka, Bindal, Brønnøy og Sømna kommuner, Trøndelag og Nordland). Infiserte anlegg i dette området er i løpet av 2018 tømt for fisk etterfulgt av rengjøring, desinfeksjon og brakklegging, inklusive to måneders områdebrakklegging. Det er i september 2019 påny påvist PD på fisk i anlegg i dette området. Fisken i anlegget som nå har fått påvist PD SAV2 er satt ut våren 2019.
- PD av subtype SAV2 forekommer, med få unntak, endemisk i området fra Stadt i sør og til Skjemta (Buholmrosa fyr) i Trøndelag. PD av subtype SAV2 forekommer ikke endemisk sør for Stadt. I november 2018 ble det påvist PD subtype SAV2 i to anlegg i Sognefjorden. Det ble opprettet et kontrollområde for å bekjempe og om mulig utrydde sykdommen (Kontrollområdeforskrift for å forebygge, begrense og bekjempe pankreassykdom (PD) hos akvakulturdyr, Gulen, Høyanger, Hyllestad og Solund kommuner, Sogn og Fjordane). Infiserte anlegg i dette området er tømt for fisk etterfulgt av rengjøring, desinfeksjon og brakklegging, inklusive to måneders koordinert brakklegging av hele bekjempelsesonen.
- PD av subtype SAV3 forekommer, med få unntak, endemisk i området fra Jæren i sør til Stadt i nord, og som spredte tilfeller i området mellom Stadt og Hustadvika. PD av subtype SAV3 forekommer ikke endemisk nord for Hustadvika. PD- SAV3 ble påvist i ett anlegg på Nordmøre i oktober 2018. Det ble opprettet et kontrollområde for å bekjempe og om mulig utrydde sykdommen (Kontrollområdeforskrift for å forebygge, begrense og bekjempe pankreassykdom (PD) hos akvakulturdyr, Smøla, Aure, Tingvoll, Halså, Hitra, Frøya, Snillfjord og Hemne kommuner, Møre og Romsdal og Trøndelag). Infiserte anlegg i dette området er tømt for fisk etterfulgt av rengjøring, desinfeksjon og brakklegging, inklusive to måneders koordinert brakklegging av bekjempelsesonen.

Tiltak for å begrense og bekjempe aktuell påvisning av sykdom:

Endringsforskriften oppstiller forbud mot å sette ut fisk i akvakulturanlegg innenfor bekjempelsesonen uten tillatelse fra Mattilsynet, og å føre fisk fra anlegg i bekjempelsesonen ut av, eller mellom anlegg i bekjempelsesonen uten tillatelse fra Mattilsynet. Mattilsynet kan etter en vurdering av smittesituasjonen pålegge at fisk i akvakulturanlegg der PD SAV2 eller SAV3 påvises, skal fjernes og lokaliteten tømmes innen en frist som Mattilsynet fastsetter.

Brakklegging skal skje samordnet i hele bekjempelsesonen. Forskriften stiller krav til karantene på minst 48 timer for brønnbåter og servicefartøyer som har håndtert levende eller dødfisk i bekjempelsesonen, og som skal tas i bruk i annet akvakulturanlegg utenfor bekjempelsesonen.

² Forskrift 29. august 2017 nr. 1318 om tiltak for å forebygge, begrense og bekjempe pankreassykdom (PD) hos akvakulturdyr.

Hjemmel

Hjemmel for opprettelse av kontrollområdeforskrift for PD følger av lov 19. desember 2003 nr. 124 om matproduksjon og mattrygghet mv. (matloven) § 19, jf. delegeringsvedtak 19. desember 2003 nr. 1790, og forskrift 17. juni 2008 nr. 819 om omsetning av akvakulturdyr og produkter av akvakulturdyr, forebygging og bekjempelse av smittsomme sykdommer hos akvatiske dyr § 40. Omsetnings- og sykdomsforskriften § 40 om kontrollområde fastslår følgende:

Når det er påvist sykdom på liste 3 i et akvakulturanlegg eller akvakulturområde for bløtdyr, kan Mattilsynet for å hindre spredning av sykdommen fastsette forskrift om opprettelse av kontrollområde bestående av bekjempelsessone og overvåkingssone. Forskriften kan inneholde påbud, forbud og tiltak som er nødvendige for å begrense eller bekjempe sykdommen, herunder om:

- a) flytting av akvakulturdyr inn i, rundt inne i eller ut av området,*
- b) utsett av akvatiske dyr og organismer,*
- c) forbud mot flytting av akvatiske dyr og organismer mellom akvakulturanlegg eller akvakulturområder for bløtdyr,*
- d) særlige regler og påbud om transport, transportmidler og ballastvann,*
- e) påbud om særskilte laboratorieundersøkelser mv.,*
- f) påbud om smitteskilte mellom fiskegrupper, herunder brakklegging av lokaliteter, og*
- g) adgangsbegrensninger for personer som kan føre med seg smitte til akvakulturanlegg eller akvakulturområder for bløtdyr, og om plikt til å la sin person og medbrakte gjenstander desinfiseres*

Forskrifter som er fastsatt med hjemmel i denne bestemmelsen, er ikke til hinder for at Mattilsynet ved enkeltvedtak kan pålegge mer vidtgående tiltak eller lempe på tiltakene overfor det enkelte akvakulturanlegg eller akvakulturområde for bløtdyr, dersom dette er nødvendig for å begrense eller bekjempe sykdommen.

Informasjon til berørte parter

Kontrollområdeforskrifter i forbindelse med utbrudd av fiskesykdommer må etableres raskt for å sikre at riktige smittebegrensende tiltak iverksettes. Med denne bakgrunn har Mattilsynets administrerende direktør besluttet at Mattilsynet kan unnta forskriften fra krav til høring med tre måneders (minimum seks ukers) frist for innspill (jf. krav og unntak fra krav i utredningsinstruksen). For at berørte aktører i tilstrekkelig grad likevel skal bli hørt, gis partene anledning til å uttale seg om sonenes utstrekning og forskriftsforslaget, både gjennom regionens forhøring med ca. en ukes frist, og gjennom hovedkontorets forkortede høring på ca. en uke.

Informasjon om at Mattilsynet ser for seg å endre eksisterende kontrollområdeforskrift ved å opprette en bekjempelsessone rundt lokalitet Nordgjæslingan ble i informasjonsmøte fredag 6. september 2019 gitt aktører som antas å bli berørt av Mattilsynets forslag. Forslag til forskrift og utbredelse av sonene ble sendt på forhøring 14. oktober 2019. Det ble gitt frist frem til utgangen av 22. oktober 2019 for å komme med innspill til forslaget.

Mattilsynet har mottatt innspill fra SinkabergHansen AS og Emilsen Fisk AS.

Innspillene går på at slakteremrdlokalitet 13685 Marøya ikke bør inngå i bekjempelsessonen, men i stedet omfattes av overvåkingssonen.

SinkabergHansen viser til at Sinmod strømodellering for området viser at det er svært liten spredning av viruspartikler fra lokalitet Nordgjæslingan til lokalitet Marøya. I tillegg mener de at gode smittesikringsrutiner ved slakteriet sikrer at slakting av smittet fisk ikke fører til utslipp av smittestoff. De anser derfor risikoen for at en brønnbåt som lossrer fisk ved lokalitet Marøya, og som følger gjeldende biosikkerhetsrutiner, vil spre smitte til de lokalitetene den henter slaktefisk som minimal. Dette mener de bekreftes gjennom en klar parallell til slakteremrdlokalitet 13494 Flerengstrand, som ikke har spredd smitte selv etter å ha slaktet fisk med PD over tid.

SinkabergHansen viser også til at kravet om 48-timers karantene vil omfatte fartøy som har levert slaktefisk til lokalitet Marøya. De mener det vil medføre at flere båter må utføre kjøring av slaktefisk

samtidig. Det vil innebære hyppigere skifte av brønnbåter mellom lokalitetene, noe de mener er uheldig. For at smittepresset skal reduseres mest mulig, ønsker de en smittemessig ensartet kjøring for hver av de fire brønnbåtene de har tilgjengelig. De skriver at de tidligere har sett at utstrakt bruk av karantene har ført til uheldig disponering av brønnbåter for at tilnærmet normal drift skal kunne opprettholdes.

Emilsen Fisk AS skriver at lokalitet Marøya ikke bør inngå i bekjempelsessonen. Dette for å unngå at brønnbåter som leverer fisk til lokaliteten fra utenfor bekjempelsessonen omfattes av karantenekravet. Begrunnelsen er at det vil forenkle logistikken og opprettholde best mulig brønnbåtkapasitet.

Mattilsynet vurderer innspillene slik:

Ut fra strømmodellering i SINMOD 2017 har vi vurdert at lokalitet Marøya er påvirket av smitte fra lokalitetene i Vikna sør, og spesielt de østlige lokalitetene. Veterinærinstituttet har i sin kunnskapsstøttevurdering av 6. september 2019 angitt en sannsynlighet på smitte til de øvrige lokalitetene i Vikna sør på 7 - 23% i løpet av 3 måneder og 51 - 68% i løpet av 12 måneder. Mattilsynet vurderer derfor at det er behov for å regulere aktiviteten ved lokalitet Marøya for å begrense faren for smittespredning nordover i forbindelse med slakting nordfra.

Ved at lokaliteten blir liggende i bekjempelsessonen vil hovedregelen være vask, desinfeksjon, attest og karantene hver gang brønnbåter skal nordover etter å ha losset fisk ved lokaliteten. Mattilsynet ser at dette koster penger for aktørene og låser bruk av brønnbåt. Etter vår vurdering er det likevel nødvendig at Marøya ligger innenfor bekjempelsessonen for å unngå at smitten sprer seg i Vikna sør.

Bestemmelsen som er foreslått i § 7 tredje ledd gir en åpning for at det kan gjøres unntak fra kravet om karantene dersom vilkårene er oppfylt. Det må avgjøres på bakgrunn av en konkret helhetsvurdering i det enkelte tilfellet om unntak kan gis.

Mattilsynets konklusjon:

Vi finner ikke grunnlag for å endre utstrekningen av bekjempelsessonen, og viderefører forslaget om bekjempelsessonens utstrekning slik den er foreslått i forhøringen.

Sonens utstrekning:

Med bakgrunn i lokale forhold og vurderinger, innspillene i forhøringen og vurderinger fra kunnskapsstøtte, foreslår Mattilsynet å opprette følgende bekjempelsessone:

Bekjempelsessonen opprettes omkring lokaliteten 26315 Nordgjæslingen. Bekjempelsessonen omfatter lokalitetene 26315 Nordgjæslingen, 39797 Småholman, 12590 Helligholmen, 37177 Djuptaren, 10256 Bondøya, 28916 Tjærnholmen, 30076 Kyrøyene, 32057 Lyngøy, 26335 Geitholmen, 30997 Skrubbholmen, 13959 Oterholmen, 32837 Ursbakken, 31357 Geitryggen, 13581 Ramstadholmen, 13681 Ryumsjøen Reipholmen og 13685 Marøya.

Det foreslås ingen endringer av overvåkingssonen som gjelder i eksisterende kontrollområdeforskrift.

Kommentarer til enkelte av bestemmelsene i endringsforskriften som foreslås:

§ 2. første ledd:

Endringsforskriften innebærer at det opprettes en bekjempelsessone innenfor eksisterende kontrollområde. Overvåkingssonen forblir uendret.

§ 2. syvende ledd:

Forskriften gjelder i tillegg til krav i nasjonal forskrift for PD, se bestemmelsene om prøvetaking og krav til laboratorier. Ved mistanke om eller påvisning av PD i overvåkingssonen gjelder § 13 andre ledd i nasjonal PD-forskrift.

§ 3. Definisjoner:

Forskriften har tilsvarende definisjoner som i nasjonal PD-forskrift. I tillegg defineres «brakkleggingsområde», «kontrollområde» og «slaktebåter».

§ 4. andre ledd siste setning:

Endringen går ut på at både akvakulturanlegget, transportør og slakteri skal ha skriftlig tillatelse før fisken flyttes eller transporteres.

§ 7. Krav ved bruk av brønnbåter, servicefartøy og utstyr i og fra bekjempelsessonen

I tillegg til brønnbåter, servicefartøy og annet utstyr fra anlegg, omfattes også slaktebåter av bestemmelsen.

Endringsforskriften innfører krav om karantene for tømt brønnbåt og servicefartøy som har transportert eller håndtert fisk i akvakulturanlegg i bekjempelsessonen, før fartøyet tas i bruk i akvakulturanlegg utenfor bekjempelsessonen. Kravet innføres for å styrke grensen mot PD nordover til overvåkingssonen i nasjonal PD-forskrift.

Det tas inn et nytt tredje ledd om at Mattilsynet kan gjøre unntak fra kravet om karantenetid. Dette gjelder for transporter av fisk utenfra og inn til bekjempelsessonen når brønnbåten går direkte ut av sonen etter levering av fisken, og bare dersom Mattilsynet anser at smitterisikoen er lav. Tilsvarende gjelder for overgang til oppdrag i PD-sonen.

Eksempel på tilfelle hvor dette kan være aktuelt, er etter at lokalitetene i bekjempelsessonen er tømt og sonen er under brakklegging.

§ 11. Krav om tillatelse for å føre fisk nordover

Det presiseres at forbudet gjelder levende fisk.

§ 14. Opphevelse av bekjempelsessonen

Bestemmelsen angir når bekjempelsessonen kan oppheves. Det stilles krav til at all laksefisk i akvakulturanleggene i bekjempelsessonen er slaktet ut, anlegg og utstyr er forskriftsmessig rengjort og desinfisert og lokalitetene i bekjempelsessonen har gjennomført koordinert brakklegging i samsvar med § 5.

Etter at bekjempelsessonen er opphevet blir området en del av overvåkingssonen.

§15. Opphevelse av overvåkingssonen

Bestemmelsen endres slik at overvåkingssonen oppheves når det er gått to år etter at bekjempelsessonen i kontrollområdet ble opphevet.

§19 andre ledd.

Endringen innebærer at forskriften oppheves automatisk to år etter fastsettelse av endringsforskrift som opphever bekjempelsessonen i samsvar med forskriftens § 14.

Prøvetaking

Anleggene med laksefisk i kontrollområdet skal gjennomføre månedlig helsekontroll.

Anleggene med laksefisk i bekjempelsessonen skal gjennomføre månedlig prøvetaking.

Anleggene med laksefisk i overvåkingssonen skal gjennomføre månedlig prøvetaking. Alle positive SAV-prøver skal testes for subtype 2 og 3 ved førstegangs påvisning.

Månedlig helsekontroll, kan sammen med prøveuttak være et viktig bidrag til å oppdage SAV2 og SAV3 på et tidlig stadium.

Varighet av tiltakene

Forslaget innebærer at alle lokaliteter i bekjempelsessonen må være brakklagt samtidig i minst to måneder før bekjempelsessonen kan oppheves og innlemmes i overvåkingssonen. Før brakklegging starter skal alle lokaliteter i sonen være tømt, og anlegg og utstyr vasket og desinfisert. Vask og desinfeksjon av anleggene skal skje uten unødig opphold etter tømning av lokaliteten. Fra samme dato som bekjempelsessonen oppheves, innlemmes den i overvåkingssonen. Overvåkingssonen oppheves to år etter at bekjempelsessonen er opphevet.

Vurdering av konsekvenser

Foreslått endringsforskrift legger ikke opp til umiddelbart å sanere PD-positive anlegg i Vikna sør. Bakgrunnen for dette er at en slik strategi vil kunne medføre betydelig økonomiske konsekvenser for enkeltoppdrettere. Dersom man lykkes med den foreslåtte felles bekjempelses- og brakkleggingsstrategien i området, og hindrer videre smitte av PD nordover, vil dette samlet føre til lavere økonomiske konsekvenser for oppdretterne.

Forutsetningen for å lykkes med denne strategien er å bygge videre på et tett og gjensidig forpliktende samarbeid mellom oppdretterne i området, knyttet til biosikkerhet og smitteforbyggende tiltak, i tett dialog med Mattilsynet.

Slik Mattilsynet ser det, representerer forslaget til endringsforskrift nødvendige og godt utprøvde tiltak for å begrense smitte. Hensynet til å hindre spredning av PD til større deler av områdene rundt, må veie tyngre enn de ulemper tiltakene påfører aktørene i den begrensede perioden forskriften gjelder.

Det er avgjørende med god overvåking og kontroll når slike alvorlige sykdomsutbrudd oppstår. Effektiv håndtering av smittsom sykdom har betydning for fortsatt markedsadgang for norsk laks i viktige markeder.

På bakgrunn av dette foreslår Mattilsynet å opprette en ny bekjempelsessone i gjeldende kontrollområdeforskrift for PD i Flatanger, Fosnes, Namsos, Nærøy og Vikna kommuner m.fl., Trøndelag og Nordland fylker.

Høringsfrist:

Frist for å gi innspill settes til utgangen av **tirsdag 5. november 2019**.

Høringsinnspill sendes inn via [Mattilsynets nettsider](#). Merk innspillet med følgende saksnummer: 2019/215891

Merk at alle høringsinnspill kan bli offentliggjort.